

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)

“ ___ ” _____ 2017__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА на здобуття освітнього ступеня

магістра зі спеціальності

072 “Фінанси, банківська справа та страхування”

за магістерською програмою професійного спрямування

«Фінансовий та страховий менеджмент»

на тему: «Управління кредитним портфелем комерційного банку (на прикладі ПАТ «Укрсоцбанк»)»

(назва теми)

Виконавець:

студентка Фінансово-Економічного
факультету

Дюльгерогло Тетяна Захаровна _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

___ д.е.н., доц. _____

(науковий ступінь, вчене звання)

___ Гончаренко О.М. _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	6
1.1. Кредитний портфель комерційного банку: сутність, принципи та структуризація.....	6
1.2. Формування системи управління кредитним портфелем.....	14
1.3. Методика управління кредитним портфелем.....	30
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «УКРСОЦБАНК»	37
2.1. Аналіз сучасних тенденцій управління кредитним портфелем комерційними банками України.....	37
2.2. Управління кредитним портфелем комерційного банку на прикладі ПАТ «Укрсоцбанк».....	57
2.3. Застосування математичного моделювання в управлінні кредитним портфелем на прикладі ПАТ «Укрсоцбанк».....	67
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ	74
3.1. Проблеми, пов'язані з організацією системи управління кредитним портфелем.....	74
3.2. Зарубіжний досвід управління кредитним портфелем	78
ВИСНОВКИ	84
Список використаних джерел	89
Додатки	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що у сучасних умовах високої конкуренції банківської системи постає питання доцільного управління якісним кредитним портфелем. На сьогоднішній день, одним з головних джерел банківського прибутку є споживчі кредити. Для того, аби прибуток супроводжувався надійністю та якістю, перед банками постає завдання розробки та реалізації таких методів та моделей управління кредитним портфелем, які сприятимуть найбільш конкуренто-спроможним результатам на ринку банківської системи.

Основною економічною функцією банків є кредитування їх клієнтів. Кредитний портфель банку — це сукупність усіх позик, наданих банком з метою одержання прибутку. У структурі балансу банку кредитний портфель розглядається як єдине ціле та складова частина активів банку, котра має свій рівень дохідності і відповідний рівень ризику.

Дохідність і ризик — основні параметри управління кредитним портфелем банку. Якість та склад кредитного портфеля істотно залежить від організації кредитної роботи в банку. Організаційна структура кредитної функції в кожному конкретному банку має свої особливості, що визначаються розмірами, можливостями банку, а також потребами клієнтури.

На формування структури кредитного портфеля банку істотно впливає специфіка сектора ринку, який обслуговується цим банком. Для спеціалізованих банків структура кредитного портфеля концентрується в певних галузях економіки. Для іпотечних банків характерним є довгострокове кредитування. У структурі кредитного портфеля ощадних банків переважають споживчі кредити та позики фізичним особам.

Стан банківської системи знаходиться під безпосереднім сукупним впливом певних макроекономічних чинників, що формують середовище функціонування банківських установ. Саме це середовище ставить перед

банками конкретні орієнтири напрямків їх діяльності, формує цільові установки банківської політики. Вияв особливостей сукупного впливу макроекономічних чинників на стан національної банківської системи дозволяє не лише забезпечити надійність та стійкість усієї сукупності українських банків, але й вирішити цілий ряд важливих завдань. А саме: створити основу для стабілізації економіки в цілому, безперебійного здійснення платіжно-розрахункових відносин, активізації банківських інвестицій у реальний сектор, розвитку кредитних відносин з різними категоріями позичальників та досягнення, в кінцевому підсумку, економічного зростання

У процесі дослідження було розкрито такі основні напрями теми теоретичні та методичні аспекти управління кредитним портфелем комерційного банку, аналіз сучасних тенденцій управління кредитним портфелем комерційними банками України, застосування математичного моделювання в управлінні кредитним портфелем.

Мета дослідження: дослідити теоретичні та методичні аспекти управління кредитним портфелем комерційних банків, а також виявити сильні та слабкі сторони використовуваних моделей управління. Надати рекомендації щодо поліпшення управління кредитним портфелем.

Завдання дослідження:

- описати сутність, принципи та структуру кредитного портфелю комерційного банку;
- дослідити сучасні тенденції управління кредитним портфелем комерційними банками України;
- проаналізувати управління кредитним портфелем на ПАТ «Укрсоцбанк»;
- запропонувати шляхи удосконалення механізму управління кредитним портфелем;
- обґрунтувати доцільність застосування досліджених моделей управління кредитним портфелем.

Об'єкт дослідження: кредитний портфель комерційного банку.

Предмет дослідження: економічна сутність управління кредитним портфелем комерційного банку.

Методи дослідження: економіко-математичне моделювання та прогнозування.

Наукова новизна роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному вирішенні комплексу питань, пов'язаних із забезпеченням належного рівня фінансової стійкості комерційних банків України.

Безпосередньо у процесі дослідження держано такі наукові результати: - розкрито зміст та межі поняття “кредитний портфель комерційного банку”, головними якісними характеристиками якого є стійка рівновага та надійність; - виділено критерії стабільності банківської системи, дотримання яких дозволить оцінити стан її стійкої рівноваги та надійності;

- сформульована стратегія управління кредитним портфелем комерційного банку з врахуванням його взаємозв'язку з базовими умовами стабільності;

- виявлено взаємний зв'язок та взаємовплив фінансової стійкості комерційних банків та реалізації сформованого кредитного портфеля, що ґрунтується на побудові стратегії управління активами і пасивами банку та раціональному плануванні ресурсного забезпечення кредитних операцій.

Інформаційна база дослідження нормативно-законодавчі постанови НБУ, що регулюють процеси банківської діяльності, підручники, посібники, періодичні видання, інтернет-ресурси, фінансова звітність банків.

кредитні операції. Серед кредитних установ головне місце посідають банки. Вони організують й обслуговують рух позикового капіталу, забезпечують його залучення, акумуляцію та перерозподіл у ті галузі економіки, де виникає дефіцит коштів. Важливість кредиту полягає у тому, що за його допомогою забезпечується безперервність кругообігу капіталу, обслуговується процес реалізації товарів, що вкрай необхідно в період становлення ринкових відносин. Сукупність усіх позик, наданих банком з метою отримання доходу формують кредитний портфель банку.

4. Кредитний портфель трактується як економічно обґрунтована та структурована сукупності кредитних угод і зобов'язань, сформованих відповідно до вимог кредитної політики банківської установи, органів банківського нагляду та прийнятного рівня кредитного ризику. Якісний кредитний портфель є результатом цілеспрямованих і ефективних управлінських рішень посадових осіб, які відповідають за кредитну діяльність банку.

На формування і регулювання кредитного портфеля впливають найрізноманітніші чинники. Виявлено, що зовнішні чинники розподіляються:

- 1) на рівні держави: політичні події, органи місцевої влади, економічні зміни, соціальне середовище, стан фінансового ринку, технічний прогрес і технологічні досягнення;
- 2) на рівні банківської системи країни: загальний стан банківської системи, конкуренція, прийняття нових нормативних документів Національного банку України щодо проведення кредитних операцій та внесення змін до чинної нормативної бази, правила регулювання банківської діяльності. Внутрішні фактори впливу пов'язані з величиною банківського капіталу, кредитною політикою банку, досвідом і кваліфікацією персоналу, рівнем доходності та ризикованості напрямів розміщення кредитних ресурсів, вибором банківською установою сектору ринку обслуговування.

5. Важливим завданням, що постає перед менеджерами банківських установ в сфері кредитування, є розробка ефективної кредитної політики. Кредитна політика розробляється з урахуванням потреб населення в банківському обслуговуванні й інших об'єктивних чинників, зокрема: стану економіки країни, рівня інфляції, темпів зростання ВВП, втручання державних органів влади, рівня доходів населення, рівня цін на банківські продукти і послуги, попиту на кредити. На наш погляд, кредитна політика банку – це інструмент системи управління кредитною діяльністю банку, кінцева мета якого запобігання ризикам в досягненні ним стратегічних цілей. В свою чергу, реалізація кредитної політики забезпечує умови для задоволення потреб клієнтів в отриманні коштів у тимчасове користування з одночасним отриманням прибутку банком при забезпеченні належного рівня його ліквідності та мінімізації ризиків за здійснюваними операціями.

Таким чином, кредитна політика створює основу всієї роботи банку з розміщення ресурсів відповідно до загальної стратегії його діяльності. Розроблення кредитної політики особливо необхідне в умовах кризової ситуації, коли банку доводиться адаптуватися до нових, постійно змінних умов функціонування.

6. Організація формування та реалізація кредитної політики банківської установи засновується на функціональному розмежуванні обов'язків персоналу кредитних відділів. Чіткий, правильний розподіл функцій між працівниками кредитних відділів сприяє досягненню високого професіоналізму, дозволяє уникнути прийняття хибних рішень, а також дозволяє отримати конкурентні переваги на ринку. Кожний банк організовує кредитний підрозділ з огляду на власний досвід, залежно від розміру банківської установи та кредитної політики. Під час організації кредитної політики необхідним є акцентування уваги на аналізі структури та динаміки кредитного портфеля.

7. Світова фінансова криза вплинула на вітчизняний банківський сектор і

призвела до таких наслідків: зниження якості робочих активів, у тому числі суттєвого обсягу та частки простроченої заборгованості, загального зниження ліквідності банківських активів через низьку платоспроможність позичальників; зниження рівня довіри до банківської системи, нестабільна пасивна база; значний вплив валютно-курсової політики на діяльність банків, а також залучення дорогих кредитів і нерентабельне їх розміщення.

8. Своєчасно визначити негативні зміни у діяльності позичальників та вчасно вживати відповідних заходів щодо запобігання їм сприятиме ефективне проведення кредитного моніторингу. На нашу думку, під кредитним моніторингом слід розуміти систему безперервного прогнозування, спостереження та оцінювання кредитної діяльності банківської установи у цілому і окремо за кожним виданим кредитом в умовах постійних змін кон'юнктури фінансового ринку. Для покращання управління процесом кредитного моніторингу важливо розробляти та впроваджувати у діяльність нові системи класифікації ризиків для здійснення ранжування кредитів. Ранжування являє собою метод об'єктивної і систематичної класифікації кредитного портфеля відповідно до характеристиками якості та ризику. Основним завданням проведення ранжування кредитів є підвищення якості кредитного портфеля. Система ранжування повинна сприяти визначенню проблемних питань, а також допомагати плануванню, узгодженню та реалізації різних шляхів щодо захисту інтересів банківських установ на випадок погіршення кредитоспроможності позичальника. Важливим напрямом в управлінні кредитним портфелем є підвищення рентабельності банківської діяльності. Цей процес має відбуватися під час проведення кредитного моніторингу шляхом орієнтації кредитного портфеля на найбільш привабливі сегменти кредитного ринку та зменшення вкладень у найменш привабливі напрями здійснення кредитних операцій. З цією метою під час здійснення кредитного моніторингу необхідно: виявляти найбільш прибуткові напрями

відповідно до ситуації на ринку та слідкувати за рівнем ризиків; вносити пропозиції щодо корективів напрямів кредитування, враховуючи зміни у пріоритетах, та стратегічних цілей банку; сприяти заохоченню співробітників збільшувати обсяги кредитування у перспективні напрями та скорочувати або призупиняти фінансування нерентабельних секторів.

Список використаних джерел

1. Офіційне інтернет-представництво Національного Банку України. Режим доступу- Електронний ресурс -
[http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123409]
2. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку. — 2-ге вид., доп. І перероб. — К.: КНЕУ, 2004. — 468 с.
3. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа. — К., Знання, 2008. — 564 с.
4. Ковальчук Г,Г., Коваль М.М, Ліквідність комерційних банків: Навчальний посібник. - К.: Знання, КОО, 1996. — 120с.
5. Литовченко О.Ю., Попов В. М. Методичний підхід до формування оптимального кредитного портфеля банківської установи.
6. Литовченко О.Ю., Глуценко І.О. Сутність кредитного портфеля банку, його функції та склад.
7. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика: Навч. посіб. - 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2002. - 215 с.
8. Лобозинська С.М. Облік і аудит у банку: навч.посіб. / С.М.Лобозинська — К. : Знання, 2007 . — 630с.
9. Кігель В. Про визначення оптимального кредитного портфеля банку в умовах ризику неповернення коштів позичальникам / В. Кігель // Вісник Національного банку України. — 2010. — №1. — С.15–17.
10. Фінансова бібліотека онлайн. Режим доступу- Електронний ресурс -
[<http://men.dt-kt.net/books/book-11/chapter-461/>].
11. Електронний ресурс -
[<http://banking.uabs.edu.ua/images/department/banking/discip/finmanag/Lektsia7/>]
12. Електронний ресурс - [http://studopedia.su/18_171292_poryadok-formuvannya-rezerviv-pid-kreditni-operatsii-bankiv.html].

13. Головань С.В. Факторы, влияющие на эффективность банков, Прикладная эконометрика, №2, С. 3 - 17. – Режим доступа:
[http://pe.cemi.rssi.ru/pe_2006_02_03-17.pdf].
14. Електронний ресурс -
[http://pidruchniki.com/1151051341529/bankivska_sprava/klasifikatsiya_kreditnogo_portfelya].
15. Електронний ресурс -
[http://pidruchniki.com/1541010441526/bankivska_sprava/kreditniy_portfel_banku_yogo_klasifikatsiya_analiz].
16. Нескородєва І.І. Сургай А. Ю, Банківський кредит як форма залучення капіталу суб'єктам господарювання.
17. Синки, Дж.Ф. Управление финансами в коммерческих банка/ Дж. Ф. Синки; М. : Catallaxy, 1994. - 1024 с. - ISBN 5-7655-4359-7.
18. Купін М.В., Оцінювання кредитоспроможності позичальника банку.
19. Снігурська Л. П. Банківські операції і послуги. — К.: МАУП, 2006. — 456с.
20. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні, затверджене постановою Правління Національного банку України від 28.11. 2001 р. № 489.
21. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс].
Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish>
22. Офіційний сайт АТ «ОТП Банк» [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<http://www.otpbank.com.ua/>
23. Дмитренко М.Г. Кредитування і контроль: Навчально-методичний посібник. - К: Кондор, 2011. - 296 с.
24. Закон України „Про банки і банківську діяльність" від 7.12. 2000 р. №2121-XIV.

25. А.Ю. Маслова, Кредитна політика як важливий елемент оптимізації кредитного портфеля банків.
26. Морозов А.А. Ситуационные центры – основа стратегического управления / А.А. Морозов, В.А. Ященко // ММС. – 2003. – № 1. – С. 3 –14
27. Електронний ресурс -
[http://pidruchniki.com/1151051341529/bankivska_sprava/klasifikatsiya_kreditnogo_portfelya <http://sdamzavas.net/1-52066.html>]
28. Шаповалов, А.В. Присутність іноземного капіталу в банківському секторі України [Текст] / А.Шаповалов // Вісник НБУ. – 2008. - №4. – С. 2-7
29. Офіційний сайт ПАТ «ОТП Банк» - [<https://www.otpbank.com.ua/>].
30. Офіційний сайт Національного Банку України - [<http://www.bank.gov.ua/>].
31. Барановський О. Проблемні банки: виявлення й лікування / Барановський О. // Вісник НБУ, 2009. – №11. – С. 18–31
32. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб «Динаміка кількості банків – учасників ФГВФО» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.fg.gov.ua/statystyka>
33. Основні засади грошово-кредитної політики на 2017 рік та середньострокову перспективу, Київ 2016, [Електронний ресурс] - режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=41258582> .
34. Офіційний сайт Асоціації українських банків «Рейтинг українських банків за 2016 рік» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://aub.org.ua/>
35. Сайт інформаційного агентства «Ваш банкір» «Банківський сектор України: реалії та перспективи» [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://vashbankir.com/financial-literacy/articles/bankovskiy-sektor-ukrainy-realii-iperspektivy.html?hl=uk>

36. Сайт інформаційного агентства «Новий час» «Чому в Україні можуть подорожчати кредити?» [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://nv.ua/ukr/opinion/valchyshen/chomu-v-ukrajini-mozhut-podorozhchati-kredit-836556.html>

37. Офіційний сайт Національного Інституту стратегічних досліджень України «Проект стабілізації банківської системи шляхом підвищення довіри до банків» [Електронний ресурс] – Режим доступу:

http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/dovira_do_bankiv-8d9b8.pdf

38. Офіційний сайт Національного банку України «Теоретичні основи інфляційного таргетування» [Електронний ресурс] – Режим доступу:

https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=85391

39. Офіційний сайт Національного банку України «Дорожня карта НБУ з переходу до інфляційного таргетування» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=28704716>

40. Офіційний сайт ПАТ «Укрсоцбанк», Фінансова звітність за міжнародними стандартами, [Електронний ресурс] – Режим доступу:

https://www.ukrsotsbank.com/ip_fininter/params/year.10/.